

DRŽAVNI ARHIV U OSIJEKU

SUMARNI INVENTAR

DOM NARODNOG ZDRAVLJA – OSIJEK

1925/1956

Broj fonda: HR DAOS 204

Izradila: Ljiljana Dominković

Osijek, listopad 2007.

SADRŽAJ

OPIS FONDA	str.
1. Identifikacija	1
2. Kontekst	2
3. Sadržaj i ustroj	6
4. Uvjeti dostupnosti i korištenja	8

OPIS NIŽIH RAZINA

Serije:

1. Opće poslovanje	9
2. Antirabična stanica	10
3. Tehnička dokumentacija	10
4. Financijsko-materijalno poslovanje	11

IDENTIFIKACIJA

Signatura

HR-DAOS-204

Naslov

Dom narodnog zdravlja – Osijek

Vrijeme nastanka gradiva

1925/1956

Razina opisa

Fond

Količina i nosač jedinice opisa

1 knjiga, 9 kutija; 0,9 d/m

KONTEKST

Naziv stvaratelja

Dom narodnog zdravlja – Osijek

Upravna povijest

„Podaci o zdravstvenoj službi u Osijeku datiraju s kraja 17. stoljeća, a prvi graduirani liječnici javljaju se u gradu prvih godina 18. stoljeća. Međutim čitavo javno zdravstvo bilo je regulirano tek 1770. Swietenovim Normativom koji je vrijedio za sve zemlje Monarhije. Iza toga na novu organizaciju zdravstva čekalo se više od stotinu godina. Naime, tek Zakonom o uređenju zdravstvene službe u Hrvatskoj i Slavoniji od 15.11.1874. postignuto je vidno unapređenje službe u skladu s dostignućima tadašnjeg stupnja razvoja medicinske nauke. Narednim zakonima iz 1894. i 1906. učinjen je u tom pravcu korak dalje, ali ozbiljnijim socijalno-higijenskih nastojanjima otpočelo se uoči I. svjetskog rata (Higijenski zavod u Osijeku).

Neposredno nakon završetka I. svjetskog rata i stvaranje države SHS prišlo se odmah uređenju sanitetske službe u zemlji. Već mjeseca prosinca 1918. godine osnovano je Ministarstvo narodnog zdravlja kojemu je bio osnovni zadatak da reorganizira zdravstvo u čitavoj državi. U provođenju te reorganizacije i unapređivanju zdravstvene službe velike zasluge stekao je dr. Andrija Štampar kao načelnik Ministarstva narodnog zdravlja. Naime, u vremenu od 1919-1931. godine proveo je dr. Štampar temeljitu reformu čitavog javnog zdravstva, a glavno težište reorganizacije postavio je na socijalno-medicinske ciljeve, odijelivši higijensku službu od opće zdravstvene službe. Kao rezultat tih nastojanja bilo je 1923. godine osnivanje Doma narodnog zdravlja, odnosno Epidemiološkog zavoda u Osijeku. Budući da za novoosnovanu zdravstvenu ustanovu nije bilo pogodne zgrade u Osijeku odlučeno je da se sagradi nova koja će u cijelosti odgovarati toj namjeni.

U predmetu gradnje Doma u izvještaju Gradskog poglavarstva br. 8525-VII-1926. zabilježeno je sljedeće:

„Bivši gradski načelnik dr. Vjekoslav Hengl primio je koncem mjeseca jula 1924. jedan list dr. Andrije Štampara (načelnika za socijalnu higijenu u Ministarstvu narodnog zdravlja) u kojem mu ovaj priopćuje da je Ministarstvo votiralo iznos od 600.000 dinara za gradnju jedne zgrade u kojoj bi se imala smjestiti poliklinika za školsku djecu, za malu djecu, ambulatorij za venerične bolesti, itd.

Koncem mjeseca augusta t.g. primilo je ovo poglavarstvo od inspektora Ministarstva narodnog zdravlja u Zagrebu doznaku na 300.000 dinara sa izvješćem da će daljnji doprinosi uslijediti prema budžetskim mogućnostima. O ovom predmetu izvijestio je gradski načelnik dr. Vjekoslav Hengl u skupštini gradskog zastupstva od 27.VIII. 1924. pod br. 363 pa je u tom predmetu zaključeno, da gradsko zastupstvo zaključuje: da ovlašćuje gradonačelnika da sa stručnjacima izabere i odredi gradilište za polikliniku, da izda gradnju iste prema skicama koje će mu Ministarstvo priposlati i da sve potrebno odredi glede izvođenja gradnje poliklinike još ove jeseni – uz naknadno izvješće gradskom zastupstvu.

Ovo izvješće uzeo je Oblasni veliki župan na znanje otpisom od 28. VIII. 1924. pod br. 20831-1924.

Koncem mjeseca augusta primio je bivši gradonačelnik dr. Vjekoslav Hengl i jedno pismo od dr. Andrije Štampara u gornjem predmetu u kojem imenovani izriče želju da se ova zgrada ima smjestiti u Gornjem gradu ili između Donjeg i Gornjeg grada na

lijepom mjestu sa dovoljno prostora, tako da se oko zgrade može urediti mali park. U zgradi treba da bude smještena: poliklinika za školsku mladež, zubna poliklinika, dispanzer za majke i dojenčad, ambulatorij za venerične bolesti, dispanzer za tuberkulozu. Ministarstvo će ovu ustanovu izdržavati i dati će personal, a grad bi imao davati izvjesnu godišnju pomoć.

Pod. pogl. br. 4096-VII-1924. zaprimljeni su nacrti odnosno skice za izvedbu ove zgrade. Na to je uslijedio raspis gradnje koju je prema pogl. rješenju od 23. IX. 1924. br. 4543 preuzelo građevno poduzetništvo ing. Juzbašić i Freundlich. Građ. dozvola izdana je rješenjem poglavarstva od 27. IX.1924. br. 26006.

Rješenjem Gradskog poglavarstva od 23. XI.1924. pod. br. 4543-VII-1924 doznačen je poduzetništvu iznos od 100.000 din. Rješenjem od 17.I.1925. br. 243/VII-1925. isplaćen je poduzetništvu daljnji iznos od 100.000 din, a rješenjem od 3.II.1926. br. 328 iznos od 125.648 din. Doznakom inspektorata Ministarstva narodnog zdravlja od 15.XII.1925. doznačen je poglavarstvu doprinos na gradnju u iznosu od 200.000 din, a rješenjem od 12.III.1926. br. 1353-VII-1926. doznačeno je poduzetništvu iznos od 70.000 din. Pod pogl. br. 2280-VII-1926 priopćilo je Ministarstvo poglavarstvu da će staviti na raspolaganje daljnji doprinos od 300.000 din. pod uvjetom da i gradska općina iz svojih sredstava odredi za tu svrhu isto toliku sumu.

Na ovaj otpis zaključilo je gradsko zastupstvo na svojoj skupštini od 1. juna 1926. pod red. br. 229 da se Ministarstvu narodnog zdravlja odgovori, da gradska općina nije u mogućnosti da za dovršenje poliklinike votira ma koji iznos, pa da se ministarstvo moli da gornji uvjet dokine i doznači gornju sumu za nastavak gradnje poliklinike sa kojom svotom se mogu bar dovršiti svi radovi na pročeljima zgrade. Gradska općina je votirala i uvijek će votirati kada budu u mogućnosti, kako je to i za gradnju kirurškog paviljona dobrovoljno učinila, votirajući za ovu gradnju iznos od 612.500 dinara.

Na ovaj zaključak odnosno predstavku koja je u ovom pravcu odaslana Ministarstvu narodnog zdravlja uslijedilo je rješenje istog od 3.VI.1926. br. 30431 (pogl. br.4202-VII-1926) kojim je izdat nalog Epidemiološkom zavodu u Zagrebu da stavi ovom poglavarstvu potreban kredit za dovršenje poliklinike.

Poglavarstvenim rješenjem od 27.VII. br. 4994-VII1926. br. 4694-VII-1924. izdane su i daljnje radnje poduzetništvu Juzbašić i Freundlich za izvedbu. Pod pogl. br. 5044-VII-1926 doznačio je Epidemiološkom zavodu u Zagrebu daljnji iznos od 300.000 din za gradnju poliklinike.

Poglavarstvenim rješenjem od 21.VIII.-1926. br. 5121-VII-1926. doznačeno je poduzetničkoj tvrtci 270.000 din., a rješenjem od 10.IX.1926. br. 5771 iznos od 34.352 din.

Rješenjem od 22.XI.1926. br. 9737 doznačio je Epidemiološki zavod u Zagrebu poglavarstvu iznos od 100.000 din., koji je prema pogl. rješenju br. 811 zaprimljen i doznačen građevnom poduzetništvu. Prema tome primilo je poglavarstvo prema stanju spisa od države doprinos za gradnju Doma narodnog zdravlja u iznosu od 1,200.000 din. i isplatilo ga građevnom poduzetništvu Juzbašić i Freundlich“

Gradnja doma trajala je više od dvije godine, a 19.XII.1926. svečano je otvoren i predan na upotrebu. Izgrađen je na prostoru Krežmine ulice br. 1.

Prema konačnom obračunu ukupni troškovi gradnje iznosili su 2,057.973,78 din.; gradsko poglavarstvo isplatilo je 300.000 din., a preostali iznos Ministarstvo narodnog zdravlja.

Sve poslove oko izgradnje Doma obavio je Epidemiološki zavod u Osijeku, a njegov šef dr. Slavko Hirsch postao je 1928. g. i prvi upravitelj Doma, kada ujedno Zavod prestaje samostalnim djelovanjem.

U sastavu Doma bile su slijedeće ustanove: gradska i školska poliklinika, sanitarna inspekcija, antitbc i kožno-venerični dispanzer, antitrahomska i antirabična stanica, dječji dispanzer i zubni odjel.

Do 1941. odnosno 1945. sa svojim ustanovama Dom je uglavnom pokrивao zdravstvene potrebe grada, međutim u novim društveno-političkim uvjetima nastalim iza Oslobođenja izvršena je i nova organizacija zdravstvene službe.

Godine 1947. sjedište Doma preneseno je u raniji Okružni ured za osiguranje radnika, sagrađen 1937., u čiji su sastav ulazile ove zdravstvene ustanove: gradska poliklinika, školska poliklinika, gradska sanitarna inspekcija sa samostalnom dezinfekcionom stanicom, antitbc i kožno-venerični dispanzer, zubni centar, dječji dispanzer, antitrahomska stanica, te 12 industrijskih ambulanti.

Prema „Općem uputstvu o organizaciji službe za zaštitu i podizanje narodnog zdravlja (Sl. list FNRJ br. 48/1948.) zadaci poliklinike Doma su:

„Ukazivanje ambulantne pomoći stanovništvu i pružanje hitne pomoći kod kuće, upućivanje bolesnika u bolnicu i na specijalna liječenja, poduzimanje sanitarnih i protuepidemijskih mjera, prijavljivanje zaraznih bolesnika i izvora zaraze, pravodobna hospitalizacija, te evidencija zaraznih bolesti, određivanje potrebnih dezinfekcijskih i dezinsekcijских mjera, kao i vršenje cijepljenja; pružanje zdravstvene zaštite trudnim ženama, majkama i djeci, pružanje pomoći kod porođaja, provođenje terapijskih i saniranih mjera kod djece na svom području, provođenje mjera u borbi protiv tuberkuloze, veneričnih bolesti, malarije, trahoma i drugih oboljenja: vršenje konzultativnih pregleda i savjetovanje bolesnika koje upućuje savjetovalište za rak, utvrđivanje dijagnoza, profilaktično liječenje bolesnika koji boluju od prekarinomatозnih oboljenja, odabiranje bolesnika za upućivanje u onkološki dispanzer, vođenje evidencije i nadzora nad bolesnicima koji boluju od raka i prekarinomatозnih oboljenja; izučavanje higijenskih prilika uvjeta rada, podizanje stručnog znanja medicinskog osoblja poliklinike; vođenje medicinske statistike, njena analiza kao i izvođenje zaključaka i stavljanje prijedloga višim zdravstvenim organizacijama.

Poliklinike osnivaju narodni odbori u većim gradovima i kotarevima. Na čelu poliklinike nalazi se upravitelj, koji mora biti liječnik. Upravitelj rukovodi i odgovara za cjelokupni rad poliklinike.

Poliklinike se osnivaju po pravilu na području jednog grada odnosno na području jednog ili više rajona većih gradova, vodeći pri tome računa da poliklinika obuhvati 20.000 do najviše 60.000 stanovnika. U kotarskim mjestima poliklinike odnosno ambulante sačinjavaju sa drugim zdravstvenim ustanovama stacionarnog i ambulantno-polikliničkog tipa kotarski zdravstveni centar.“

Unatoč administrativno političkim promjenama koje su uslijedile 1952. godine na postavljenim osnovama funkcija Doma zdravlja ostala je uz manje organizacione promjene sve do danas.“¹

U sudskom registru stoji da je Dom narodnog zdravlja osnovao Narodni odbor grada Osijeka Rješenjem br. 1866/54 od 21.V.1954. godine. Odlukom Doma narodnog zdravlja Osijek od 7.XI.1964. i zaključka Zdravstveno socijalnog vijeća Općinske skupštine Osijek od 3. XII. 1968. br. 04-11128/1-1968. ovoj ustanovi pripojena je Zdravstvena stanica „Litokarton“ Osijek. Odlukom NOK-a Osijek br. 03-4617 od 1.VII.1967. dolazi do ponovnog preustroja

¹ Ive Mažuran, Vodič kroz arhivsku građu za fond Dom narodnog zdravlja, 11. lipnja 1969. Osijek

ustanove. Spajanjem dotadašnjeg Doma narodnog zdravlja i Zavoda za zaštitu zdravlja Osijek osnovan je novi Dom narodnog zdravlja.²

Način preuzimanja ili predaje

Na temelju Zapisnika sastavljenom u Zavodu za zaštitu zdravlja u Osijeku 7. svibnja 1963. godine predao je navedeni zavod Historijskom arhivu u Osijeku gradivo Doma narodnog zdravlja u Osijeku. Primopredaja je upisana u Knjigu primljene arhivske građe pod red. br. 350.

² HR-DAOS-17 Okružni privredni sud u Osijeku, Registar ustanova za područje općine Osijek, reg. list br. 129, knj. br. 17

SADRŽAJ I USTROJ

Sadržaj

„ Po svom sadržaju fragmentarni ostaci fonda nisu osobite vrijednosti, iako donekle pružaju opći uvid o radu i djelovanju Doma narodnog zdravlja u Osijeku. Povjerljivi spisi sačuvani su u cijelosti za god. 1925-1930., a vodio ih je Epidemiološki zavod, odnosno od 1928. Dom zdravlja. Sadrže uglavnom podatke o liječničkom osoblju, sporovima među osobljem, okružnice, naredbe i sl. Spisi antirabične stanice za 1941. g. sačuvani su također u cijelosti, a sadrže osnovne podatke o osobama koje su ugrizli psi. Građa sanitetsko-tehničkog odjeljka sadrži vrijedne podatke o provođenju zdravstveno-zaštitnih mjera na širem području Slavonije.“³

Odabiranje, izlučivanje i rokovi čuvanja

Ne postoje podaci o provedenom postupku odabiranja i izlučivanja kod stvaratelja. Prilikom obrade i sređivanja gradiva u arhivu postupak odabiranja i izlučivanja gradiva proveden je samo na gradivu koje je nastalo 1956. godine, a kojemu su istekli rokovi čuvanja (sanitarni prekršaji, potvrde o prodaji namirnica, molbe za držanje životinja) i to sve u skladu s *Pravilnikom o vrednovanju te postupku odabiranja i izlučivanja arhivskog gradiva* (NN 90/02).

Pri tome je izlučeno cca 0,5 d/m gradiva koje je popisano i predloženo za izlučivanje u Prijedlogu za izlučivanje gradiva. Gradivo je komisijski pregledano te je donijeta Odluka o izlučivanju i uništavanju izlučenog gradiva u arhivu: Klasa: 036-04/07-02/10 ; Ur. broj: 2158-19-01-07-4. od 13.09.2007. godine.

Gradivo nastalo prije 1945. godine nije izlučivano.

Plan sređivanja

Prije početka obrade i sređivanja fonda izvršen je uvid u stanje gradiva u spremištu. Gradivo fonda HR-DAOS-204 Dom narodnog zdravlja u Osijeku i HR-DAOS-764 Epidemiološka stanica u Osijeku bilo je podijeljeno u dva posebna fonda.

Istraživanjem povijesti stvaratelja i uvidom u sačuvano gradivo nije pronađena jasna granica između Epidemiološke stanice i Doma narodnog zdravlja. Utvrđeno je da je Epidemiološki zavod vodio poslove oko izgradnje zgrade Doma narodnog zdravlja, a njegov šef dr. Slavko Hirsch postao je 1928. godine prvi upravitelj Doma narodnog zdravlja. Sačuvani urudžbeni zapisnik povjerljivih spisa odnosi se na razdoblje od 1925-1930. Njegovi prateći povjerljivi spisi ovjeravani su do 1928. godine prijemnim pečatom Epidemiološkog zavoda, a od 1928. godine prijemnim pečatom Doma narodnog zdravlja. Povjerljivi spisi smješteni su u prvu seriju te su sređeni prema upisu u urudžbeni zapisnik. Epidemiološka stanica integrirana u fond HR-DAOS-204 Dom narodnog zdravlja. Nakon obrade i sređivanja serije općeg poslovanja uslijedila je obrada ostatka gradiva.

Drugu seriju fonda čini gradivo nastalo djelatnošću antirabične stanice. U seriji se nalaze evidencije cijepljenja protiv bjesnoće.

Treću seriju predstavlja tehnička dokumentacija. Tu se nalazi projektna dokumentacija, proračuni, troškovnici za izgradnju raznih javnih objekata na širem

³ Ive Mažuran, Sadržajna fizionomija fonda, Vodič kroz arhivsku građu za fond Dom narodnog zdravlja, 11. lipnja 1969. Osijek

području Slavonije (adaptacija Zakladne bolnice u Osijeku, izgradnja bunara, javnih kupališta...).

Posljednju seriju fonda predstavlja financijsko-materijalno poslovanje u kojoj se nalaze platni iskazi zaposlenog osoblja za razdoblje od 1932-1934. godine.

Završetkom obrade i sređivanja gradiva odlučeno je da se dosadašnji fond HR-DAOS-764 Epidemiološka stanica u Osijeku izbriše iz Općeg inventara arhivskog gradiva iz razloga što je njegovo gradivo integrirano u fond HR-DAOS-204 Dom narodnog zdravlja Osijek.

UVJETI DOSTUPNOSTI I KORIŠTENJA

Uvjeti dostupnosti

Dostupno sukladno *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* (NN, 67/99) i *Pravilniku o radu čitaonice Državnog arhiva u Osijeku*.

Uvjeti umnožavanja

Umnožavanje dozvoljeno sukladno *Pravilniku o korištenju arhivskog gradiva* i *Pravilnika o radu čitaonice Državnog arhiva u Osijeku*.

Jezik u gradivu

Hrvatski

Obavijesna pomagala

Sumarni inventar

Napomena arhiviste

Poslove obrade i sređivanja obavljao je arhivski tehničar Dinko Cindrić. Sumarni inventar izradila arhivistica spec. Ljiljana Dominković.

Pravila i konvencije

Opis izrađen u skladu s Općom međunarodnom normom za opis arhivskoga gradiva ISAD(G).

Nadnevak izrade opisa

Listopad, 2007.

INVENTARNI POPIS GRADIVA

HR-DAOS-204/1**Opće poslovanje, 1925/1956****Razina opisa**

Serija

Količina jedinica

1 knjiga, 4 kutije; 0,4 d/m

Sadržaj

Serija općeg poslovanja sadrži jedan povjerljivi urudžbeni zapisnik za razdoblje od 1925-1930. godine i njegove prateće opće spise. Povjerljivi spisi do 1928. godine imaju prijemni pečat Epidemiološkog zavoda, a od 1928. godine nose prijemni pečat Doma narodnog zdravlja. Spisi sadrže uglavnom podatke o liječničkom osoblju, sporovima između osoblja, razne okružnice i naredbe. U seriji se nalaze i opći spisi za godine 1941., 1942. i 1956. godinu. U općim spisima iz 1956. godine nalaze se zapisnici o sanitarnom pregledu poduzeća kao i određen broj uporabnih i građevinskih dozvola.

Knjige:

Knj.

1.	Povjerljivi urudžbeni zapisnik	1925-1930

Spisi:

Kut.

1.	Povjerljivi spisi		1925.-1930.
2.	Opći spisi	324 ... 3060	1941.
3.	Opći spisi	3061 ... 10144	1941.
	" "	9322	1942.
4.	Opći spisi	2 ... 4000	1956.

HR-DAOS-204/2**Antirabična stanica, 1941**

Razina opisa Serija
Količina jedinica 2 kutije; 0,2 d/m
Sadržaj

Spisi antirabične stanice za 1941. sadrže osnovne podatke o osobama koje su zadobile ugrize pasa pa su iz toga razloga cijepljeni protiv bjesnoće.

Knjige:

Nema

Spisi:

Kut.			
5.	Evidencija cijepljenja protiv bjesnoće	1 – 155	1941.
6.	Evidencija cijepljenja protiv bjesnoće	156-377	1941.

HR-DAOS-204/3**Tehnička dokumentacija, 1930-1943**

Razina opisa Serija
Količina jedinica 2 kutije; 0,2 d/m
Sadržaj

U seriji tehničke dokumentacije nalaze se projekti izgradnje javnih objekata na području Slavonije. Projekti su izrađeni za adaptaciju i dogradnju Zakladne bolnice u Osijeku, gradnju vodovoda u osječkoj bolnici, novogradnju vodovoda u Brodskom Stupniku, gradnju bunara, javnih kupališta na širem području Slavonije.

Knjige:

Nema

Spisi:

Kut.		
7.	Adaptacija i dogradnja Zakladne bolnice Osijek	1930.
	Gradnja vodovoda u Zakladnoj bolnici Osijek	1931.
	Novogradnja vodovoda u Brodskom Stupniku	1931-1933.
	Gradnja zdravstvene stanice u Čađavici	1940.
8.	Bunari (Derventa, Ilindvor, Kindorovo)	1936-1943.
	Javna kupališta (Donji Miholjac)	1937/1943.
	Nacrt komore s toplim zrakom za sušenje rublja	1942.
	Javni zahodi (Modriča)	1941.

HR-DAOS-204/4**Financijsko-materijalno poslovanje, 1932-1934****Razina opisa**

Serija

Količina jedinica

1 kutija; 0,1 d/m

Sadržaj

U seriji se nalaze platni iskazi zaposlenog osoblja u razdoblju od 1932-1934. godine.

Knjige:

Nema

Spisi:

Kut.

9. Platni iskazi

1932-1934.